

вини XVII – початку XX століть як історико-культурне явище: Автореф. дис... канд. мистецтвознав.: 17.00.01 / О.О. Смолина; Харк. держ. акад. культури. – Х., 2003. – 20 с.

19. Пламеницька О.А. Християнські святині Кам'янця на Поділлі / О.А. Пламеницька. – К.: Техніка, 2001. – 304 с.: іл.

20. Литвин К.А. Церковні старожитності в колекції Чернігівського єпархіального давньоховища / К.А. Литвин // Народна творчість та етнографія. – К., 2010. – № 6. – С. 108 – 118.

21. Гейда О.С. Охорона і вивчення пам'яток церковної архітектури на Чернігівщині (II пол. XVII – I пол. XX ст.) / О.С. Гейда // Сіверянський літопис. – 2004. – № 2–3. – С. 38–41.

22. Формозов А.А. Русское общество и охрана памятников культуры / А.А. Формозов. – М. – 1990. – 109 с.

23. Покровский Н.В. О мерах к сохранению памятников церковной старины / Н.В. Покровский // Христианское чтение. – 1906. – Т. 221. – № 4. – С. 482–483.

24. Охрана памятников истории и культуры в России: XVIII – начало XX века: Сборник документов / Отв. ред. Л.Г. Бескровный / Институт истории СССР АН СССР, Институт археологии АН СССР (Ленинградское отделение), Центральный Государственный архив СССР. – М., 1978. – 356 с.

25. Сенченко Н.М. З історії охорони церковних пам'яток в Україні (XVIII – початок XX ст.) / Н.М. Сенченко // Церква – наука – суспільство: питання взаємодії: матеріали X Міжнар. наук. конф. – К.: НКПЗ, 2012. – С. 166–169.

26. Сенченко Н.М. Державне регулювання охорони церковних пам'яток в Україні на початку XVIII ст. / Н.М. Сенченко // Праці Центру пам'яткознавства. – 2016. – Вип. 30. – С. 248–256.

27. Описание документов и дел, хранящихся в архиве Святейшего правительствующего Синода: в 50 т. – СПб., 1864–1914.

28. Полный круг духовных законов. 2-е изд. – СПб., 1881.

29. Руководственные для православного духовенства указы Святейшего Синода: 1721–1878 гг. – М., 1879.

30. Смолин В.Ф. Вказана праця. – С. 125.

31. ПСЗ, т. 6, № 3693.

32. ПСПиР, (25 ноября 1741–1743), 1899, т. 1, № 157.

33. Там само. – № 157.

34. Там само. – № 380.

35. ПСПиР, т. 4, 1912, № 437.

36. ПСПиР, (1744–1745), 1907, т. 2, № 635.

37. Там само. – № 828.

38. ПСПиР, (1746–1752), 1912, т. 3, № 1003.

Сенченко Н.Н. Охрана церковных памятников в Украине (первая половина XVIII в.)

Статья посвящена истории возникновения правового режима охраны церковных древностей в контексте общего памятнично-охранного движения первой половины XVIII века. Освещена роль Синода в сохранении церковных памятников, дана характеристика отдельных документов Синода и Сената.

Ключевые слова: церковные древности, охрана памятников, указы, распоряжения, Синод, Сенат.

Senchenko N.M. Protection of religious monuments in Ukraine (the first half of the XVIII century)

The article is devoted to the history of the legal regime of the protection of religious antiquities in the context of the overall monument protection of movement in the first half of the XVIII century. The article presents the role of the Synod of the Church in the preservation of monuments, the characteristic of the individual documents of the Synod and the Senate.

Key words: ancient church, monument protection, decrees, orders, Synod, the Senate.

24.02.2017 р.

j

УДК 94(477-25)(1–751.3):281.96

А.М. Чередниченко

ОБСТАВИНИ СТВОРЕННЯ КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКОГО ЗАПОВІДНИКА, ПЕРША ПОЛОВИНА 1920-Х РР.

На підставі аналізу архівних документів через призму конфлікту установ музейних, наукових, пам'яткоохоронних та Народного комісаріату освіти з Соцзабезом навколо розподілу території Києво-Печерського монастиря в статті розглядається процес заснування Києво-Печерського заповідника в першій половині 1920-х рр.

Ключові слова: заповідник, Києво-Печерський монастир, Губсобез.

Діяльності української пам'яткоохоронної галузі в перші роки радянської влади присвячена чимала кількість наукової літератури [1], так само, як існує чимало робіт з питання появи та розвитку Києво-Печерського заповідника [2]. Втім, залишаються невисвітленими важливі аспекти його створення, що вимагають уточнення за допомогою архівних джерел з метою всебічного вивчення розвитку пам'яткоохоронної діяльності у 1920-ті роки. На прикладі протиставлення Соцзабезу та Народного Комісаріату освіти (НКО) за право господарювання на території Києво-Печерського монастиря повніше розкривається тодішня політика радянської влади щодо збереження історико-культурної спадщини та поступова її зміна відповідно до набирання обертів державної тоталітарної машини.

У 1919 р. створюється Всеукраїнський Комітет охорони пам'яток і старовини (ВУКОПС), який повинен був оглядати, вивчати, реєструвати, брати на облік та охороняти історико-культурні цінності, світські і церковні архітектурні пам'ятки. До складу комітету входило чотири відділи: науковий, реєстраційно-охоронний, музейний та архівний [3, арк. 2; 4, арк. 79 зв.]. Трохи згодом при Губернському відділі Народної освіти був організований Комітет охорони пам'ятників мистецтва та старовини – Київський губернський комітет охорони пам'яток (ГУБКОПС) [5, арк. 16], якому відповідно підпорядковувалися повітові комітети [5, арк. 23]. ГУБКОПС складався з Археологічної, Музейної, Архітектурної та Етнографічної секцій, а також Музейного фонду, куди звозили зібрані предмети мистецтва з тим, щоб згодом їх розподіляти по київських музеях [5, арк. 26].

Релігійним общинам було заборонено проводити «реставрації, переробки, поновлення, а тим більш знищення старовинних церков та будинків..., а також художньо-історичних речей релігійного культу...» без дозволу ГУБКОПСу, який мав відрядити «спеціалістів-археологів для спільного обговорювання та керування... реставрацією та ремонтними роботами». Інакше адміністрація общин мала нести відповідальність за законами військового часу [6, арк. 84].

Описом майна Києво-Печерського монастиря зокрема займався інструктор ГУБКОПСу Ф.М. Морозов [7, арк. 54; 8, арк. 23]. На облік було взято й складено опис всього «художнього та історико-археологічного майна Києво-Печерської лаври [7].

Крім ВУКОПСу та його губернських комітетів було створено відділ з ліквідації майна колишніх релігійних

установ ПОЛИРУ (Подотдел по ликвидации имущества религиозных установлений). До завдань ПОЛИРУ входило публічне виголошення всього майна релігійних установ для «утилізування його в цілях государств и народных» [9, арк. 128]. Секція релігійних культур ПОЛИРУ проводила опис майна ризниці Успенського собору Києво-Печерського монастиря [9, арк. 127].

У квітні 1920 р. РНК УСРР був прийнятий декрет «Про націоналізацію всіх колишніх казенних, монастирських, удільних, міських і поміщицьких земель», що також регулював правове становище монастирів. Постановою Ревкома від 23.07.1920 р. завідуючим Губсобезом, Губзематкомом та Губнаросвітою доручили у трьохденний строк розробити план розділу майна Києво-Печерської лаври. Право розпоряджатися майном зокрема отримав Губсобез, разом з тим обов'язок слідкувати за збереженням історичних цінностей був покладений на ГУБКОПС [4, арк. 185]. Через те, що майно лаври знаходилось й на обліку у ГУБКОПСі, воно не могло бути реквізовано, відчужено, переміщено іншими урядовими або ж громадськими установами без погодження з комітетом. Релігійна община (як користувачі) зверталася до ГУБКОПСу, коли інші установи приходили з перевітками або звертали з проханнями про видачу їм церковного начиння тощо [4, арк. 249].

Юридично повноваження цих установ мали бути розмежовані: спорудами та інвентарем володів Губсобез, досліджувати та охороняти культурно-історичні цінності мав ГУБКОПС. Утім, фактично, на території монастиря з'явилося два господаря з протилежними напрямками діяльності і невизначеними чітко правами.

Зокрема, Губсобез на території Києво-Печерського монастиря збирався розмістити заклад для інвалідів. Завідуючий Київським Губсобесом І. Алексєєв у доповідній записці 1920 р. вказував на великий вплив інвалідів в місто, скаржився на їхню недисциплінованість (вони тероризували персонал), нарікав на велику кількість «контрреволюційного елементу»: георгіївських кавалерів, фельдфебелів тощо [9, арк. 127]. І. Алексєєв вирішив звернутися до Ревкому з клопотанням про те, щоби замість приватних мешканців на території Києво-Печерської лаври розмістили інвалідів. Тоді можна було би використати майстерні для наповнення бюджету Губсобезу, а крім того за допомогою праці Алексєєв сподівався дисциплінувати своїх підопічних. Плани були глобальними: створити взірцевий трудовий дім інвалідів, а землі іншої частини монастиря віддати родинам червоноармійців [9, арк. 135].

Постановою Наркомпросу ВУКОПС був скасований, його функції передали до екскурсійно-виставкової музейної секції Губполітпросвіти. Постановою Колегії Губпросвіти «для керівництва охороною пам'ятників» при цій секції в травні 1922 р. був організований Комітет охорони пам'ятників мистецтва та старовини, до складу якого ввійшли представники Української Академії наук (УАН), Академії мистецтва, Архітектурного інституту, колишнього київського ГУБКОПСу та представники музеїв. Вже цей комітет на своєму

засіданні 26 травня 1922 р. розглядав питання створення на території Києво-Печерського монастиря Музею культури та побуту, який і був заснований того ж року [10, арк. 23]. Першим директором музею став Ф.І. Шміт, Ф.М. Морозов – заступником та зберігачем [11, арк. 55].

Разом з тим, для радянської влади залишалися нагальними житлові проблеми, розміщення соціальних установ, підприємств тощо. У березні 1923 р. президія Київського Губернського Виконавчого Комітету прийняла рішення передати Губсобезу всі житлові приміщення, готелі, підприємства та майстерні з майном, землі Києво-Печерської лаври. На територію монастиря переводять малозабезпечених осіб похилого віку та людей з обмеженими можливостями, які перебували у Дехтярівській богадільні [12, арк. 69]. Таким чином, на території монастиря з'являється Інвалідний городок, підвідомча Губсобезу установа, про яку ще у 1920 р. писав у доповідній записці завідуючий Київським Губсобезом І. Алексєєв. На Губсобез же покладалася відповідальність за збереженість всієї лаврської території. Він мав керуватися вказівками Губнаробраза щодо збереженості зовнішнього вигляду історичних пам'яток.

Отже, передача у 1923 р. Київському Губвідділу Наробразу будівель історичного значення на території лаври дала можливість зберегти архітектурні пам'ятники та мистецькі цінності монастиря від фізичного знищення. Разом з тим конфлікт щодо території монастиря між Губсобезом та Губнаробразом вирішувався протягом ще довгого часу.

На засіданні Комітету охорони пам'яток мистецтва та старовини при екскурсійно-музейній секції Губполітпросвіти у квітні 1923 р. губінспектор А.В. Винницький доповідав з приводу передачі лаври до відання Наркомпросу. З тим, щоб відстояти право передачі лаври Губполітпросвіті, тоді ж було вирішено створити комісію у складі Ф.І. Шміта, Д.М. Щербаківського, В.В. Міяковського, яка разом з представниками Губсобезу провела огляд території лаври [10, арк. 5]. Також члени Археологічного комітету УАН розробляли проект музейного розвитку «перш за все в Лаврі» і наполягали на тому, щоб територія монастиря була передана музею [13, арк. 66].

Голова Раднарому Х. Раковський теж неодноразово виступав за те, аби територія Києво-Печерського лаври знаходилася під адміністративним керівництвом лише Наркомпроса і створення на ній музею, відкидаючи ідеї щодо появи інвалідних, робітничих містечок тощо [11, арк. 65]. В липні 1923 р. на засіданні президії Київського Губвиконкому на основі затвердженої Х. Раковським інструкції про порядок охорони та використання майна лаври, а також змінюючи власну попередню постанову від березня 1923 р., споруди, пам'ятки мистецтва й старини та інше майно лаври передали Наркомпросу УСРР, зокрема Київському Губвідділу Наросвіти. Київському ж Губсобезу надали ті будівлі та інше майно, яке не мали особливого художньо-історичного значення. Для цього перерозподілу постановили організувати комісію з представників Губпрокуратури, Губполітпросвіти, Археологічного комітету УАН, Губсобезу під головуван-

ням члена Губвиконкому т. Введенського [12, арк. 76]. Було закріплено використання будівель монастиря одночасно Інвалідним городком та музеєм [12, арк. 77]. При цьому Губсобез знову повинен був керуватися вказівками Губнаросвіти щодо охорони історичних пам'яток. Зрозуміло, що постановою Київського Губвиконкома не забезпечувала умови охорони культового майна лаври, на що звертала увагу завідувача музейним відділом НКО РСФСР Н. Троцька.

Утім, тоді ж, в липні 1927 р., була створена Комісія для виокремлення на потреби Київського Губсобеза будівель та майна лаври [14, арк. 5; 15, арк. 124]. Головував член Губвиконкому т. Введенський, а членами комісії стали Губпрокурор т. Михайлик, від Губполітпросвіти – т. Вінницький, від Археологічного Комітету УАН – Ф.І. Шміт, від Губсобезу – т. Мацієнко. А.В. Вінницький на засіданні комісії зазначив, що всі будівлі та майно необхідно повністю передати НКО, а потім вже виділяти для потреб Соцзабезу майно. Згідно інструкції Х. Раковського цим повинні займатися Музейний підвідділ Київського Губполітпросвіти та Археологічний комітет УАН; створення ж такої комісії Губвиконкомом суперечить інструкції. Втім більшістю голосів, проти голосів Вінницького та Шміта, Комісія постановила залишити за Губполітпросвітою лише ті будівлі, що не могли бути зайнятими Соцзабезом або іншими закладами «без завдання шкоди художньо-історичному значенню», та ті, що були необхідні для розміщення музею [14, арк. 5]. На основі інструкції з поділу майна лаври, затвердженого Раковським, Соцзабезу виділили 61 споруду, Губполітпросвіті – 10 будівель на верхній території та Успенський собор, а також браму біля Ближніх печер, галерею до обох печер, дзвіниці на нижній [14, арк. 6; 15, арк. 126].

До протоколу цього рішення члени Комісії представник Губполітпросвіти А. Виницький та представник УАН акад. Ф. Шміт додали свою особливу думку, де категорично не погоджувалися з таким розподілом майна [15, арк. 125]. Ця думка, як і підписана 07.06.1923 р. наркомом Соцбезу УСРСР Левандовським «Инструкция о порядке охраны и использования имущества бывшей Киево-Печерской Лавры», були залишені місцевою київською владою без уваги [12]. Постанову комісії з поділу майна затвердили Президією Губісполкома на засіданні в серпні 1923 р. Таким чином, інструкція Левандовського була порушена, фактично інтереси музею не врахували. Не були навіть розмежовані території музею та Інвалідного городка. Тоді як у музею не було коштів на оплату міліції, намагалися створити нічну озброєну охорону з лаврських мешканців, але на той час не було вирішено питання з видачі гвинтівки [14, арк. 13 зв.].

Разом з тим утримання Інвалідного городка вимагало чимало коштів, не всі інваліди були недієздатними, деяким з них було вигідно знаходитися на державному забезпеченні. Від Окрінспектури соцзабезпечення у жовтні 1925 р. до Президії Окружної Виконавчої Комісії був надісланий документ з грифом таємно, де зазначалося, що протягом трьох років існування Інвалідного городка Соцзабез збільшив кількість підопічних до 620 чоло-

вік [16, арк. 10]. Для раціонального використання коштів бюджету Інвалідного містечка пропонувалося недієздатних (незрячих, похилого віку, інвалідів війни) розподілити по інших закладах відповідного типу [12, арк. 58]. Разом з тим у містечку знаходилося чимало молодих інвалідів, які могли б виконувати певні трудові обов'язки, утім «утримання в Городку так деморалізує, що всі заходи Соцзабезу для притягнення в трудову сім'ю..., залишаються без жодних наслідків». Таким чином планувалося звільнити помешкання у містечку, скоротити витрати на утримання його адміністрації та «дати стимул інваліду війни до самостійного особистого життя» [16, арк. 10].

Отже, життя у містечку було доволі специфічним, мешканці похилого віку ходили до міста жебрачити, молодші споживали горілку та займалися грабунками. Соцзабез все більш скаржитися на своїх підопічних і звертався до відповідних інстанцій з проханням розформувати містечко.

Крім того, директор музею П.П. Курінний постійно вказував на недотримання адміністрацією Інвалідного городка територіальних меж, невиконання постанов щодо охорони пам'яток архітектури й мистецтва.

Отже, проблема існування Інвалідного городка стала очевидною не тільки для НКО з точки зору збереження пам'яток, а й для самого Соцбезу з точки зору економічної раціональності. Музей, а також НКО постійно зверталися до державних органів з проханням віддати територію монастиря музею [12, арк. 78].

Зрештою було прийнято рішення розформувати Інвалідний городок, але після цього розпочалися суперечки між різними установами та поділ ще зайнятих корпусів. На ці приміщення подавали заявки Кубуч, протезний завод, комполіт школи ім. Каменєва, комполіт 135 полку, дитячі ясла, Інвалідний технікум, друкарня УАН, Укрцентрархів, Окрархів, Всенародна Бібліотека України [12, арк. 34]. У свою чергу пекарня зверталася з прохання аби їй віддали весь корпус, де вона розміщувалися, з метою розгортання цілого хлібозаводу [12, арк. 55].

У зв'язку з рішенням ліквідувати Інвалідне містечко НКО звертався до уряду й нагадував, що вся територія та майно монастиря було передано до розпорядження Інспектури Наросвіти, яка, згідно з інструкцією Раднаркому Української Республіки, була юридичним власником всіх будівель та майна «для зосередження там музейно-академічних фондів, які зараз розпорочені...» [12, арк. 119].

Тим часом розроблявся проект створення заповідника на території лаври. Заступник завідувачого Укрнаукою т. Баланін склав доповідну записку про значення лаври, подавалися історичні відомості по пам'яткам, час побудови, реставрації тощо [12, арк. 84]. Було прийнято рішення, що після остаточної ліквідації Інвалідного городка територія лаври мала знаходитися під особливою охороною уряду як історико-культурний заповідник. Це був єдиний засіб збереження пам'ятки. Таку думку підкреслювала на нараді Головнаук Союзних республік зав. муз. відділом Гловнауки РСФРР Н.І. Троцька. Київська міськрада також

висловилися за створення заповідника, тоді як президія Київського Окрвиконкому мала намір утворити на території монастиря тепер вже робітничє містечко [12, арк. 84].

Проблема передача лаври НКО залишалася. Інвалідний городок мав виїхати та звільнити приміщення до 01.05.1926 р., але його мешканці опиралися, займалися самозахватами і навіть продавали помешкання [12, арк. 112–113].

Врешті-решт у вересні 1926 р. ВУЦК та Рада Народних комісарів УССР видали постанову «Про призначення колишньої Києво-Печерської Лаври історико-культурним державним заповідником і перетворення на Всеукраїнське музейне містечко», який повинен бути «в межах давніх та нових мурів» [17, арк. 4]. Для передачі майна була створена комісія, що працювала з 20.12.1926 р. по 31.08.1927 р. До документів комісії директор музею П.П. Курінний доклав «Цільову установку Заповідника», в якій було викладено мету та завдання нової установи, план розташування музеїв [18, с. 579–538].

Варто підкреслити, що власне заповідник виник не за державним наказом, а за ініціативою учених. Саме завдяки членам пам'яткоохоронних установ ВУКОПСу, ГУБКОПСу, Археологічного комітету при УАН стало можливим збереження архітектурного ансамблю та історико-мистецької спадщини Києво-Печерського монастиря від розкрадання та фізичного знищення. В їхній боротьбі за збереження архітектурних пам'яток їм допомагали представники Народного комісаріату освіти та, зокрема, Укрнауки, адже радянська влада ще знаходилася на етапі становлення. Ідеологічний тиск на населення, зокрема на вчених, розгортався поступово.

Таким чином, не дивлячись на всі складнощі та перепони, у першій половині 1920-х років було закладено підґрунтя для подальшого розвитку пам'яткоохоронних установ в Україні.

ПОСИЛАННЯ

1. Баженов Л.В. Історичне краєзнавство Правобережної України в XIX – на початку XX століть: Становлення. Історіографія. Бібліографія. – Хмельницький, 1995; Голод Д.І. Мистецтвознавство України і політичні аспекти XX століття / Д.І. Голод // Визвольний шлях. – 1999. – № 4. – С. 467–472; Заремба С.З. Українське пам'яткознавство: історія, теорія, сучасність / С. З. Заремба. – К: Логос, 1995. – 448 с.; Нестуля О.О. Охорона культових пам'яток в українській державі // О.О. Нестуля // Історія України: Маловідомі імена, події, факти: Зб. наук. статей. – К.: Рідний край, 1996. – С. 132–156; Нестуля С. Становлення Всеукраїнського археологічного комітету ВУАН (середина 1920-х років) / С. Нестуля. – Полтава: Вид. центр «Археологія», 1997. – 98 с. тощо.
2. Качан Р.І. Розвиток музейної справи на території Києво-Печерської лаври у першій чверті XX ст. // Лаврський альманах. До 80-річчя Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника. Зб. наук. праць / НКПІКЗ. – К., 2006. – Вип. 15. – С. 7–12; Преловська І. Утворення та обставини діяльності Всеукраїнського Музейного Городка (ВМГ) в Києво-Печерській Лаврі 1920–1930-ті роки // Історія релігій в Україні. Науковий щорічник. (Праці XVI міжнародної наукової конференції, м. Львів, 16–18 травня 2006 р.). – Львів: «Логос», 2006. – Т. 2. – С. 783–792; Білокінь С. Музей України. Збірка П. Потоцького. Дослідження, матеріали. – К., 2006. – 474 с.
3. Центральний державний архів Київської області (далі – ЦДАКО), ф. Р–4156, оп. 1., спр. 2.
4. ЦДАКО, ф. Р–4156, оп. 1., спр. 17.
5. ЦДАКО, ф. Р–4156., оп. 1, спр. 3.
6. ЦДАКО, ф. Р–4156, оп. 1, спр. 16.
7. ЦДАКО, ф. Р–4156, оп. 1, спр. 10.
8. ЦДАКО, ф. Р–4156, оп. 1, спр. 18.

9. ЦДАКО, ф. Р–1, оп. 1, спр. 108.
10. ЦДАКО, ф. Р–4156, оп. 1, спр. 20.
11. Фонди Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника (Фонди НКПІКЗ), КПЛ–А–1283.
12. ЦДАКО, ф. Р–112, оп. 1, спр. 2204.
13. Звідомлення ВУАН за 1923 р. З нагоди п'ятиріччя існування Академії (1918–1924 рр.). – К., 1924. – С. 66.
14. Фонди НКПІКЗ, КПЛ–А–395.
15. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВО України), ф. 166, оп. 2, спр. 456.
16. ЦДАКО, ф. Р–112, оп. 1, спр. 8429.
17. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 6, спр. 9367.
18. Київ. Провідник / за ред. Ф. Ернста. – К., 1930.

Чередниченко А.Н. Обстоятельства создания Киево-Печерского заповедника, первая половина 1920-х гг.

На основании анализа архивных документов через призму конфликта учрежденной музейных, научных, памятниковоохранных и Народного комиссариата просвещения с Собесом по поводу раздела территории Киево-Печерского монастыря в статье рассматривается процесс основания Киево-Печерского заповедника в первой половине 1920-х гг.

Ключевые слова: заповедник, Киево-Печерский монастырь, Губсобез.

Cherednychenko A.M. Some details of the creation of Kyiv-Pechersk preserve, the first half of 1920-th.

The article pays attention to the process of establishing Kyiv-Pechersk preserve, the first half of 1920-th, on the basis of archives through the conflict between museums, scientific and monuments protection institutions and the People's Commissariat of Education and social security for Kyiv-Pechersk monastery territory.

Key words: preserve, Kyiv-Pechersk monastery, Hubsobez.

14.02.2017 р.

J

УДК 351.853.1:159.955.1 (477) (045)

О.В. Вечерська

ОРГАНІЗАЦІЯ МОНІТОРИНГУ ПАМ'ЯТОК НАЦІОНАЛЬНОГО КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКОГО ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОГО ЗАПОВІДНИКА

Стаття присвячена моніторингу об'єктів культурної спадщини Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника.

Ключові слова: моніторинг, культурна спадщина, пам'ятки, об'єкти культурної спадщини.

Нерухомі пам'ятки культурної спадщини існують в сучасному світі не самі по собі, а у комплексах чи ансамблях разом з іншими пам'ятками та різноманітними музейними експозиціями. Об'єктом експонування може бути і сама пам'ятка, якщо вона унікальна. Але найчастіше будівлі-пам'ятки архітектури та історії є найкращими місцями для розміщення й експонування в них музейних колекцій. Так повелося в Західній Європі з XIX ст., коли в замках, палацах та монастирях створювалися різноманітні музеї, нерідко приватні, але з забезпеченням публічного доступу до них. Так вони успішно існують і розвиваються дотепер. На теренах України з кінця 20-х рр. XX ст. почали створюватися музеї-заповідники та державні історико-культурні